

**PELKOA JA KIMPAANTUMISTA JYVÄSKYLÄSSÄ - VÄ-
KIVALTARIKOSTEN TEKIJÖIDEN KERROTUT MOTIIVIT
1945 JA 1950**

Henri Puustinen
Kandidaatintutkielma
Historia
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

1	JOHDANTO	3
1.1	Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset	3
1.2	Tutkimusnäkökulma ja metodit.....	5
1.3	Aineisto ja lähdekritiikki.....	6
1.4	Aiempi tutkimus ja tutkimuskirjallisuus.....	9
1.5	Tutkimusetiikka	11
2	RAUHANKRIISI JA RIKOLLISUUS.....	13
2.1	Rauhankriisi	13
2.2	Kriminologiset selitysmallit.....	15
2.3	Yksilö ja rakenne - Determinismin vaara.....	16
3	KERROTUT MOTIIVIT	19
3.1	Väkivallan tekijät.....	19
3.2	Viinaa ja puukkoja, puukkoja ja viinaa.....	20
3.3	Tolkuton humala	23
3.4	Kimpaantuminen	25
3.5	Itsepuolustus ja pelko	27
4	PÄÄTÄNTÖ.....	30
	ALKUPERÄISLÄHTEET	32
	TUTKIMUSKIRJALLISUS	32
	VERKKOLÄHTEET	34

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset

Tutkin kandidaatintutkielmassani toisen maailmansodan jälkeistä väkivaltarikollisuutta Jyväskylässä. Tarkemmin ottaen tutkin väkivaltarikoksista syytettyjen ja kuulusteltujen itse kerrottuja motiiveja vuosina 1945 ja 1950. Tutkin, kuinka kuulusteltavat itse selittivät rikoksiaan ja onko niissä havaittavissa rauhankriisin aikaisten poikkeusolojen aiheuttamia syitä kertomusten taustalla.¹ Suomessa toisen maailmansodan jälkeen vallinnutta rauhankriisin luomaa painetta kyseisenlaisen rikollisen toiminnan esiintymiselle taustoitan kriminologisten selitysmallien avulla. Kriminologinen teoriapohja on myös tukena analysoidessa itse selityksiä, eli kuinka rikolliset kyseisissä tapauksissa selittävät toimintaansa.

Tutkimustani varten olen lukenut ja analysoinut Jyväskylän poliisilaitoksen rikososton tutkintapöytäkirjoja ja niistä nousseita seikkoja tutkimuskirjallisuuteen peilaten pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä olivat yleisimmät itse kerrotut motiivit väkivaltarikosten taustalla?
2. Miksi nämä motiivit mahdollisesti nousivat esiin?
3. Onko näissä motiiveissa havaittavissa sodanjälkeisten poikkeusolojen paineesta johtuvia syitä väkivaltarikoksille?
4. Onko rikoksissa ja selityksissä havaittavissa ajallista muutosta vuosien 1945 ja 1950 välillä ja mistä se voisi johtua?

¹ Taustoitan rauhankriisin käsitettä tarkemmin luvussa 2.

Kysymysten avulla on tarkoitus hahmottaa poikkeusoloissa eläneiden ihmisten mielenmaisemaa ja onko sen joihinkin, tässä tapauksessa väkivaltaan liittyviin aspekteihin mahdollista päästä käsiksi. Tarkoitus on myös tuoda historiantutkimuksessa usein tilastoiksi² jääneiden ihmisten ääntä kuuluviin. Päämääränä on myös laajentaa näkökulmaa aikalaiskokemuksesta ajalta, joka paljon tutkittu, ja joka myös mielletään suomalaisen mentaliteetin kehityksen kannalta keskeiseksi. Olen rajannut tutkittavat väkivaltarikokset Jyväskylän poliisilaitoksen tutkimiin eriasteisiin pahoinpitelyihin, terä- tai ampuma-aseella uhkaamiseen ja väkivaltaisiin tappoihin. Vaikka väkivallan luonne ei yleisenä ilmiönä rajoitu fyysisiin tekoihin tai niillä uhkaamiseen, vaan voi olla myös henkistä tai rakenteellista³, tarkka rajausta tiettyihin rikostyyppihin on tarpeellista tutkimuksen selkeän tavoitteen ja tiiviyn vuoksi. Myös seksuaalinen väkivalta on jätetty pois sen erityisellä tavalla sukupuolittuneen luonteen vuoksi, jolloin sen käsittely vaatisi selkeästi erilaista ja laajempaa tutkimuskirjallisuutta tuekseen.

Tutkimus on rajattu vuosiin 1945 ja 1950, koska näin saadaan aineistoa väkivaltarikoksista välittömästi sodan loputtua ja veteraanien demobilisaation päätyttyä, sekä ajalta, jolloin rikollisuuden katsotaan alkaneen jo palautua sotaa edeltävälle tasolle ja kriittisimmät rauhankriisin ongelmat olivat alkaneet tasaantua.⁴ Vertailu on kiinnostavaa, jos halutaan saada kuvaa poikkeusolojen kehityksen vaikutuksesta väkivaltarikoksista epäiltyjen selityksiin tai rikosten laatuun ja luonteeseen sekä mahdolliseen yleiseen mentaliteettiin niiden takana.

Jyväskylä valikoitui osittain aineiston määrän rajaamisen ja sen saatavuuden vuoksi, mutta myös kaupungin epätyypillisyyden vuoksi, kun huomioidaan ajankuva. Kuten luvussa 2 perustelen, väkivaltarikollisuus (ja rikollisuus yleisesti) kasvoi räjähdysmäisesti koko Suomessa vuoden 1944 lopun jälkeen. Jyväskylä on kuitenkin aina ollut verrattain rauhallinen kaupunki. Kaikki rikostyytit olivat Jyväskylässä valtakunnallisessa vertailussa harvinaisempia. Vaikka rikollisuus kasvoi Jyväskylässäkin, kasvu oli silti suhteellisesti pienempää, kuin muissa Suomen kaupungeissa⁵. Jyväskylän alueellinen rajaaminen mahdollistaa siis myös poikkeuksellisen rauhallisen kaupungin väkivaltarikollisuuden tutkimisen.

² Esim. Kivimäki 2015, 294–295.

³ Väyrynen 2006, 40–43.

⁴ Sirén 2000, 3.

⁵ Karonen 1997, Jyväskylän kirja, 70–73.

1.2 Tutkimusnäkökulma ja metodit

Tutkimusnäkökulmani on pääosin mentaliteettihistoriallinen, mutta siinä on myös mikrohistorian elementtejä. Mentaliteettihistoria on tutkimussuuntaus, jossa pääkohteena on tavallisen ihmisen kokemukset, elämykset ja ajattelutavat⁶. Näkökulmassa on myös paikallishistorian piirteitä sen keskittyessä Jyväskylään ja mentaliteettihistoriallinen puoli korostaa nimenomaan paikallisten yksilöiden näkyvyyttä historiankirjoituksessa. Yleisellä tasolla paikallishistoriaa on kirjoitettu Suomessa valtava määrä ja sen pääkäyttökohteena on ollut kirjoittaa kaupungeille, kylille, kunnille ja maakunnille omia historioita.⁷

Mentaliteettihistoriallisen lähestymistavan vuoksi tulkinnan keskiössä on nimenomaan väkivaltarikosten tekijöiden kertomukset ja mielensisällöt. Ovatko ne tavoitettavissa tutkimuspöytäkirjojen kertomusten sekä ajankuvasta kertovan tutkimuskirjallisuuden ja kriminologisten selitysmallien avulla? Vastaavasti mikrohistoriallisen puolen ihanne on tutkia, saadaanko yksittäisistä, paikallisista tapauksista tietoa, jonka jotkin aspektit voivat auttaa ajankuvan eri puolten hahmottamisessa suuremmissa mittakaavassa.⁸

Tutkimusmenetelmänä käytän lähilukua. Lähiluku soveltuu mentaliteetti- ja mikrohistorialliseen tutkimusotteeseeni, koska se pyrkii lähdeaineiston syvälliseen ymmärtämiseen.⁹ Tämä on olennaista tutkimusaiheeni vuoksi, sillä hahmottaakseni mahdollisia yhteiskunnallisesta poikkeustilanteesta johtuvia syitä tutkittavien henkilöiden rikolliselle toiminnalle heidän itse kertomiensa syiden takana, minun on perehdyttävä aineistoon tarkasti. Lähiluvun metodologiaan kuuluva "hermeneuttinen kehä", eli jatkuva vuoropuhelu lähdeaineiston ja tutkijan omaksuman teoreettisen "tietokehikon" välillä, on käytännöllinen abstrakti mielensisäinen malli, jolla kuvaan lähdeaineiston analysoinnissa käyttämäni tulkintaprosessia. Siinä useamman lukukerran on tarkoitus paljastaa aineistosta jatkuvasti uusia Aspekteja.¹⁰

Aineiston lähiluvussa tutkimusprosessissani on seuraavat askeleet: Ensiksi, erittelen tulkintapöytäkirjan tapaustunnisteen, rikosentekijän iän, sukupuolen, rikoksen ja

⁶ Siikala 2012, 24.

⁷ Ahtiainen, Tervonen & Teräs 2010, 7.

⁸ Bertrand 2019, 84–85.

⁹ Pöysä 2010, 338–339.

¹⁰ Eilola 2003, 26. Myös johtolankaparadigmaksi kutsuttu tutkimusmenetelmä, jossa lähdeaineiston lähiluvun ja laajan tutkimuskirjallisuuden avulla pyritään tavoittamaan tarkasteltavien tekojen taustalla olevia syvempiä merkityksiä.

sille itse kerrotun syyn taulukkoon. Lisäksi kirjaan ylös tapaukseen liittyviä erityishuomioita. Nämä voivat olla esimerkiksi erityisen kiinnostavia rikoksen olosuhteisiin liittyviä tekijöitä, ristiriitoja todistajien ja syytetyn kertomusten välillä tai teoriapohjaan verrattessa odottamattomia seikkoja. Näin pyrin luomaan kuvan siitä, millaisia kerrottuja syitä väkivaltaiselle rikolliselle toiminnalle on, millaisia väkivaltarikosten tekijät tutkituissa tapauksissa olivat ja mitkä teemat selityksissä useimmiten toistuvat. Toiseksi, hyödynnän hermeneuttisen kehän ajatusta ja peilaan aineistossa kerrotujen rikosten motiiveista ja syytettyjen kertomuksista nousevia teemoja kriminologian yleisimpiin teoreettisiin selitysmalleihin rikollisuuden syistä. En pyri tapauskohtaisesti suoraan todistamaan, mikä teko on liitettävissä mihinkin rikollisuutta selittävään malliin, vaan muodostamaan yleiskuvan, millaisista syistä johtuvaan rikollisuuteen kuvatonlainen toiminta on yleensä liitettävissä. Kolmanneksi, jatkan hermeneuttisen kehän periaatetta ja peilaan sekä kerrotunlaisen rikollisuuden yleisimpiä kriminologisia selitystekijöitä, että rikoksentekijöiden selityksistä nousseita teemoja toisen maailmansodan jälkeisen Suomen yhteiskunnallisten poikkeusolosuhteiden keskeisimpiin painetekijöihin, jotka ovat voineet vaikuttaa kuvatonlaisen rikollisuuden esiintymiseen.

Kokonaisuutena pyrin siis luomaan kuvaa siitä, kuinka väkivaltarikoksiin syyllistyneet yksilöt ovat tutkittuina aikoina itse selittäneet rikoksiaan, onko heidän selityksissään havaittavissa sodanjälkeisen Suomen poikkeusolojen vaikutuksesta mahdollisesti yleistyneitä motiiveja sekä kuinka kriminologiset selitysmallit voivat mahdollisesti selittää kuvatonlaisen rikollisuuden esiintymistä näissä poikkeusoloissa.

1.3 Aineisto ja lähdekritiikki

Tutkimuksen aineistona käytän Jyväskylän Poliisilaitoksen rikososaston tutkintapöytäkirjoja vuosilta 1945 ja 1950. Tutkimuksen kannalta tutkintapöytäkirjojen tärkein osio on epäillyn tekijän kuulustelu, sillä se sisältää tutkimuksen kannalta keskeisimmät tiedot, eli epäillyn taustatiedot, oman kertomuksen tapahtumien kulusta ja mahdollisen selityksen teolle. Myös todistajanlausunnot ja joskus liitteenä olevat lääkärintodistukset osapuolten saamista vammoista valottavat tapauksen yksityiskohtia. Tämä on välillä tarpeellista, sillä vaikka tapahtumien tarkka kulku ei ole olennaista tutkimuksen kannalta, on kuitenkin epäselvissä tapauksissa varmistuttava siitä, että rikos tai jokin pidätyksen ja kuulustelun aiheuttanut konfliktitilanne on yleensäkin tapahtunut. Kun mukaan otetaan eriasteiset pahoinpitelyt, tapot, väkivaltaiset murhat ja aseella uhkaamiset,

molempina vuosina 1945 ja 1950 väkivaltarikoksia koskevia rikososaston tutkimuspöytäkirjoja oli ensimmäisenä vuonna 29 ja toisena 25 kappaletta.¹¹

Lähdeaineistoa lukiessa ja tulkintoja tehdessä ajankuvaan perustuvan tiedon perusteella on otettava huomioon kuulustelutilanteeseen liittyvä valtasuhde poliisin ja kuulusteltavan välillä ja kuulusteltavan halukkuus kertoa yksityiskohtia tilanteen henkilökohtaisen epäedullisuuden vuoksi. Päätelmät on tehtävän sen puitteissa, kuinka tarkasti epäillyn kertomuksen yksityiskohdat raottavat hänen omaa mielenmaisemaansa ja suhtautumistaan asiaan. On myös syytä olettaa, että rikoksesta epäilty koettaa kuvailla tilanteen itselleen mahdollisimman edullisella tavalla sellaisissakin tapauksissa, joissa hän on jo myöntänyt teon. Aineistoon tutustumisen jälkeen on todettava, tämä oletus pitää pääosin paikkansa. Se on havaittavissa sekä epäiltyjen, että rikoksesta ilmoittaneiden oletettujen uhrien kertomuksissa. Tällaisissa tapauksissa myös todistajanlausuntoihin tutustuminen oli tarpeellista, jotta voidaan olla varmempia siitä, että rikos on ylipäätään tapahtunut. Kuulusteluja tutkiessa on huomioitava, että se ei aina tapahdu välittömästi rikoksen jälkeen, vaan usein asianomistaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, jonka jälkeen epäilty on kutsuttu kuulusteluun tai pidätetty. Joskus epäilty tekijä on pidätetty heti tekopaikalta, mutta kuulustelun sijoittuminen ajallisesti koko prosessissa ei ole standardi. On mahdollista, että kuulusteltava on ehtinyt miettiä ja suunnitella lausuntoaan huolella. Tämä on olennainen huoli, koska yleinen trendi kuulusteluissa on asioiden esittäminen itselleen edullisella tavalla, jota käsittelen luvussa 3.

On myös oletettava, että kuulusteltavat ovat olleet usein ainakin osittain tietoisia rikostuomioiden lieventämisperusteista.¹² Tämä on todennäköistä etenkin tapauksissa, joissa kuulusteltavalla on ennestään rikosrekisteri ja kokemusta juridisesta prosessista. Käsittelen kriminologista teoriapohjaa tarkemmin luvussa kolme, mutta lähdekritiikin kannalta on tärkeä ottaa käsittelyyn leimaamisteorian¹³ piiriin kuuluva ilmiö, jossa rikolliset voivat oppia selityksiä rikoksilleen institutionaalisilta toimijoilta ja kääntävät niitä oikeutuksiksi. Nykyään tämä ilmiö on ajankohtaisempi vankien psykiatrisen hoidon kontekstissa, mutta joidenkin yleisessä

¹¹ Otannassa on pieni virhemarginaalin mahdollisuus, sillä tutkimuspöytäkirjat olivat ohutta paperia ja koottu useiden satojen kappaleiden niteisiin. On siis mahdollista, että selatessa joitakin yksittäisiä tutkimukseen soveltuvia tapauksia on jäänyt huomaamatta sivujen tartuttua toisiinsa tai inhimillisen tarkkaavaisuuserheen vuoksi. En kuitenkaan usko virheiden mahdollisuuden olevan niin suuri, että se vaikuttaisi aineistosta tehtäviin päätelmiin. Kyseessä on laadullinen, ei määrällinen tutkimus ja tulkintojen tekeminen sekä tutkimuskysymyksiin vastaaminen on täysin mahdollista, vaikka muutama tapaus olisikin päässyt seulan läpi.

¹² Rikoslaki 39/1889, 4. luku.

¹³ Kivivuori 2006, 267–268. Leimaamisteorian mukaan rikolliseksi leimautuminen ihmisten ja instituutioiden silmissä lisää tulevien rikosten todennäköisyyttä ja rikosurien jatkumista.

tiedossa olevien lieventämisperusteiden oppiminen virkavallalta tai muilta ihmisiltä voi olla itsessään osasyys niiden käytölle selityksissä.¹⁴

Nämä reunaehdot mielessä on kuitenkin todettava, että päätutkimuskohteena olleet motiivien kerrotut selitykset ovat itsessäänkin arvokkaita, sillä vaikka niiden kautta ei voida päästä täysin varmasti yksilön mielensisältöön rikoksen tekemiseen liittyen, niiden avulla voidaan tehdä päätelmiä itse selityksistä ja niiden yleisyydestä. Tulkintaa helpottaa myös se, että tapaukset joissa tekijä olisi täysin kieltänyt teon tapahtumisen, ovat erittäin harvassa. Yksittäistapauksia lukuunottamatta voidaan olla varmoja, että kuvaillunlaiset teot ovat oikeasti tapahtuneet ja kuulusteltavien selitykset koskevat todellisia tekoja.

Myös kirjaamisen tarkkuus herättää kysymyksen kuulusteluiden tietojen luotettavuudesta. Kirjaajana on aina poliisi, ja siitä että pöytäkirjassa kerrotaan tilanteesta nimenomaan kuulustellun omin sanoin ei voida olla aina täysin varmoja, poislukien tilanteet, joissa suorat lainaukset on laitettu lainausmerkkeihin. On myös mahdollista, että kirjaamisen rutinoituminen yhdenmukaistaa käytettyjä sanoja, kieltä sekä ilmaisua. Kertomukset on kirjoitettu kolmannessa persoonassa, joissa kuulusteltavaan henkilöön viitataan aina sanalla "kertoja" Toiminnasta käytetyt sanat vaihtelevat jonkin verran, mutta niissä on myös hyvin paljon yhtäläisyyksiä. Esimerkiksi lyömisestä käytetyissä verbeissä tuntuu olevan paljon vaihtelua kun kuvaillaan lyömisestä vakavuutta, esimerkiksi iskeä, hosua tai huitoa, joka voisi tukea yleistä trendiä kirjoittaa kuulusteltavan omin sanoin, mutta toisaalta suuttumisesta käytetään hyvin usein sanaa "kimpaantua", joka herättää kysymyksen, onko osa sanoista enemmän poliisin ammattikieltä, kuin kertojan itse kuvailemia. Sama on havaittavissa, kun hyvin usein kuvaillaan kertojan "tolkutonta" tai "älytöntä" humalatilaa. Mahdollista on myös, että usein esiintyvät sanat olivat vain hyvin yleisesti käytettyjä 1940-luvun Jyväskylässä.

Kertomusten tarkkuutta, tai tarkemmin niiden tarkkuutta kuulusteltavien näkökulmasta tukee se, että jokainen kertomus on luettu ääneen kuulusteltavalle ja hän on vahvistanut sen allekirjoituksella. Jokaisen tutkintapöytäkirjan lopussa lukee :

*"Merkitään, että kuulustelluille on luettu heidän edelläolevat kertomuksensa, jotka he ovat kuulustelupöytäkirjaan nimikirjoituksillaan oikeiksi vahvoistaneet."*¹⁵

¹⁴ Kivivuori 2006. 285. Hoidossa etsitään syytä rikollisen toiminnan taustalla, jolloin henkilö voi oppia perusteluja ja oikeutuksia rikokselleen, vaikka tarkoitus on päinvastainen.

¹⁵ Ks. esim. tapaus. nro. 4. RP. N:o 11/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

Tämä vaikuttaisi tukevan sitä, että vaikka tapahtumia ei olisi kuvailtu sanasta sanaan kertojan äänellä, kertomus on kuitenkin tarpeeksi tarkka, jotta kertoja on itse hyväksynyt sen ja se kuvaa tapahtumia ja hänen omia ajatuksiaan ja tunteitaan hänelle tyydyttävällä tavalla, vaikka sisältäisikin yksilölle epäedulliselta kuulostavaa tietoa tai ei olisikaan täysin sanatarkka. Näiden seikkojen perusteella ei ole syytä olettaa, että olisi ollut tavanomaista johdatella kuulusteltavia tai heille saneltaisiin tilanteeseen liittyviä seikkoja, mutta tästä ei myöskään voida tapauskohtaisesti täysin varmistua.

Kokonaisuutena vaikuttaa siis siltä, että aineisto soveltuu tutkimuskysymyksiin vastaamiseen, sillä tarkoituksena ei ole yhdistää yhtä rikosta tapauskohtaisesti tiettyyn kriminologiseen selitysmalliin ja johonkin tiettyyn aikana vallinneeseen painetekijään. Kuulustelu kuvaa sitä, kuinka tekijä on halunnut selittää teon, ei täysin varmasti sitä, miksi hän on sen todellisuudessa tehnyt. Silti tekojen laadusta, kontekstista ja selityksistä voidaan tehdä tutkimuskysymyksiin vastaavia johtopäätöksiä ja tulkintoja. Esimerkiksi humalassa tapahtunut puukotus on kiistatta ollut humalassa tapahtunut puukotus, mutta kriittistä otetta edellyttävät erityisesti kysymykset siitä, kuinka rehellinen tekijä on perustellessaan tekonsa motiivina, miksi hän selittää sitä tietyllä tavalla ja millaisia päätelmiä itse selityksestä voidaan tehdä.

1.4 Aiempi tutkimus ja tutkimuskirjallisuus

Rauhankriisin lukuisista aspekteista kandidaatintyöni keskittyy nimenomaan rikollisuuteen ja tarkemmin väkivaltarikollisuuteen yksilölähtöisesti. Rajaus on tarpeellinen tiedonintressin vuoksi, sillä tutkimuksen fokuksen kannalta pelkkä rikollisuus on liian laaja kokonaisuus. Tutkimuksen on myös tuotettava uutta tietoa, joten ilmiö, jota ei ole tarkasti tutkittu aiemmin vastaa tähän vaatimukseen. Suomessa rikoshistoriaa on tutkittu eniten laajojen kokonaisuuksien ja vuosisatoja tai -kymmeniä kattavien aikajaksojen puitteissa.¹⁶

Kirjallisuudessa sodanjälkeistä rikollisuutta on käsitelty mittavasti taloudellissosiaalisten olosuhteiden näkökulmasta, jossa yliyksilölliset aspektit rikollisuuden taustalla saavat eniten huomiota.¹⁷ Toisen maailmansodan jälkeiset vuodet Suomessa ovat kokonaisuutenakin erittäin paljon tutkittuja, ja rikollisuuden yleistymisen sotaa seuranneina vuosina on mukana useissa aikaa koskevissa julkaisuissa. On kuitenkin ollut yleisempää, että tutkimuksessa on käsitelty vain tapahtumia isossa mittakaavassa,

¹⁶ Esim. Forrström 1996 ja Malinen & Eilola 2000.

¹⁷ Esim. Kivimäki & Hytönen 2015, Karonen & Tarjamo 2006, Holmila & Mikkonen 2015.

eikä niinkään sitä, kuinka rauhaan palaaminen tarkemmin tapahtui.¹⁸ Holmila & Mikkonen ovat todenneet, että viime vuosina yleistynyttä tutkimussuuntausta, joka keskittyy enemmän ajan tunnepuoleen ja sen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin voisi kutsua ”rauhankriisin tutkimukseksi”.¹⁹ Kuitenkin nimenomaan väkivaltarikollisuutta koskevaa tutkimusta ajalta ei näytä olevan saatavilla, vallankaan yksilölähtöistä selaista. Tutkimus, joka nostaa rikosten tekijöiden omia kertomuksia ja mahdollisesti mielenmaisemia keskiöön on tarpeellista tarkentamaan tunnetun ajanjakson tunnetun ilmiön yksityiskohtia ja auttamaan laajentamaan niistä vallitsevaa kokonaiskuvaa.

Rikoshistoriaa koskien jo 2000-luvun alussa on esitetty, että kvantitatiivinen suuria kehityslinjoja käsittelevä tutkimus on jo saavuttanut hedelmällisyytensä huipun²⁰. Tämä korostaa laadullisen, yksilön ääntä ja toimijuutta korostavan tutkimuksen mielekkyyttä. Reino Sirén myös huomauttaa pahoinpitelyrikollisuutta 1950–1997 käsittelevässä tutkimuksessaan, että tällaista rikollisuutta tutkiessa poliisin virallisten tilastojen avulla tekijöistä ei saa muita tietoja, kuin sukupuolen, alle 21-vuotiaiden tapauksessa ikäryhmän ja tehtiinkö teko alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alaisena. Tämä hankaloittaa väkivaltarikoksissa tapahtuneiden muutosten ymmärtämistä.²¹ Tutkimuspöytäkirjat sisälsivät ainakin tässä tutkimuksessa käsiteltyinä vuosina yksilön iän, perhetaustan, ammatin, perhestatuksen, työ- ja varallisuustilanteen sekä aikaisemman rikosrekisterin. Jos tapauskohtainen yhdisteleminen on mahdollista, tutkintapöytäkirjojen käyttäminen tulevassa tutkimuksessa voisi mahdollisesti paikata tällaista tarvetta.

Aineiston analysoinnissa käytän tukena erityisesti kattausta toisen maailmansodan jälkeisen Suomen olosuhteisiin keskittyvää, tuoretta tutkimuskirjallisuutta. Pääpainona ovat rauhankriisin poikkeusoloja kuvaavat teokset, joiden voidaan katsoa seuraavan aiemmin mainittua ”rauhankriisin tutkimuksen” suuntausta.²² Näistä keskeisin on Ville Kivimäen ja Kirsi-Maria Hytösen toimittama artikkelikokoelma *Rauhaton rauha: Suomalaiset ja sodan päättyminen 1944-1950*. Sen täydellinen yhteensopivuus tutkimuksen aikarajauksen kanssa ja useiden artikkeleiden tarkastelun keskittyminen erityisen paljon rauhankriisin henkisiin haasteisiin tekivät siitä viitatuimman teoksen. Ajankuvan monipuolinen hallitseminen on mentaliteettihistoriallisessa näkökulmassa tärkeää. Tukena on myös Jyväskylän paikallishistoriaa ja rikoshistoriaa yleisesti. Väkivaltarikollisten kerrottujen motiivien tutkiminen ja niiden peilaaminen poikkeusolojen olosuhteisiin sekä pyrkiminen

¹⁸ Holmila & Mikkonen 2015, 23.

¹⁹ Holmila & Mikkonen 2015, 101–102.

²⁰ Matikainen & Eilola 2000, 11.

²¹ Sirén 2000, 5.

²² Esim. Holmila & Mikkonen 2015, Kivimäki & Hytönen 2015 ja Karonen & Tarjamo 2006.

tavoittaa mahdollisia yleisiä syitä niiden takana edellyttää myös kriminologista teoriapohjaa, jonka lähteenä toimii Janne Kivivuoren *Rikollisuuden Syyt-* yleisteos.

Lisähuomiona tutkimuskirjallisuuteen viittaamisesta mainitsen, että teoksista *Historiantutkimuksen etiikka*²³ ja *Jälleenrakentajien lapset: Sotienjälkeinen Suomi lapsen silmin*²⁴ minulla oli saatavilla vain e-kirjat, joista Ellibs-lukuohjelma ei näytä sivunumeroita. Tämän vuoksi olen viitannut kyseisiin teoksiin sivunumeroiden sijaan sen luvun tai kappaleen nimellä, josta tekstissä käsitelty tieto on peräisin.

1.5 Tutkimusetiikka

Käsitellessä arkaluontoista tietoa sisältävää aineistoa, etenkin yksityiskohtaisia henkilötietoja sisältävää sellaista, tutkimuseettiset periaatteet korostuvat erityisellä tavalla. On myös huomionarvoista, että aineisto on sen verran tuoretta, että sen käyttöä eivät säätele ainoastaan tutkijan henkilökohtaiset arvoalinnat, vaan myös lait ja säännökset²⁵. Tutkimuspöytäkirjat eivät ole saatavilla julkiseen käyttöön ja niiden tarkastelu edellytti käyttö lupaa ja perusteluja, että niitä käytetään tieteelliseen tarkoitukseen. Asiakirjoja on mahdollista käyttää niissä kuvailtujen henkilöiden tai näiden läheisten halventamiseksi, joten niiden käyttö edellyttää suostumusta salassapitovelvollisuuden pitämiseen.

Tutkijan vastuu tällaisen aineiston käsittelyssä on siis olla käyttämättä henkilöiden nimiä tai sellaisia henkilötietoja tai henkilötietojen yhdistelmiä, joista näiden henkilöllisyyden voi päätellä. Olen ottanut tämän huomioon olemalla kirjaamatta yksilöiden nimiä muistiinpanoihini aineiston käsittelytiedostoon ja tallentanut kyseisen tiedoston OneDriveen kaksinkertaisen varmennuksen taakse. Säilytän ne samalla tavalla suojattuna jatkotutkimusta varten. Käsittelytiedosto sisältää yksityiskohtaisia tietoja nimeä lukuunottamatta tekijöiden iästä, ammatista, sosiaalisesta statuksesta ja tekojen yksityiskohdista, joten tietoturvasta huolehtiminen on äärimmäiset tärkeää. Nämä tiedot eivät päädy eriteltyinä tai tunnistettavasti valmiiseen kandidaatintyöhön. Salassapitovelvollisuus koskee myös oman akateemisen ja arkisen keskusteluni rajoittamista niin, että puheen perusteella ei voi päätellä tiettyihin rikoksiin syyllistyneiden henkilöllisyyksiä. Pysin näillä toimenpiteillä noudattamaan Suomen yliopistojen sitoumusta tutkimuseettisen neuvottelukunnan tutkimusperiaatteisiin, erityisessä fokuksessa ihmistieteille

²³ Koskivirta, Eilola & Lindman 2017.

²⁴ Malinen & Tamminen 2017.

²⁵ Koskivirta, Eilola & Lindman 2017, Arvoalintojen jännitteisyys.

asetetut erityisstandardit, joita ovat kohteen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja²⁶.

²⁶ Koskivirta, Eilola & Lindman 2017, Arvovalintojen jännitteisyys.

2 RAUHANKRIISI JA RIKOLLISUUS

Tässä luvussa taustoitan rauhankriisin käsitettä, sen vaikutuksia yhteiskuntaan ja sen yhteyttä rikollisuuden lisääntymiseen yleisesti. Esittelen myös yleisesti kriminologisen teoriapojan tärkeyttä tulkintojen tekemisessä ja sen joitakin keskeisiä käsitteitä. Painotan myös ylitulkintaan ja deterministiseen ajatteluun liittyviä vaaroja näiden kokonaisuuksien vuorovaikutuksellisuutta tutkiessa, kuten myös kriminologisten teorioiden ylisoveltamisen riskejä. Itse kriminologisia teorioita käsittelemme tarkemmin taustakohtaisesti kappaleen 2.3. esimerkissä, sekä luvussa kolme, kun peilaan aineistosta nousevia motiiveja mahdollisiin selitysmalleihin.

2.1 Rauhankriisi

Sotatilasta rauhanaikaan siirryessä yhteiskunta kohtaa useita sosiaalisia, taloudellisia ja lainsäädännöllisiä haasteita, joista voidaan käyttää nimitystä rauhankriisi.²⁷ Rauhankriisi kuvaa terminä sodanjälkeisen Suomen poikkeustilannetta hyvin, sillä sitä on käytetty sekä viimeaikaisen rauhaan paluuta koskevan tutkimuksen käsitteenä²⁸, että aikalaisnäkökulmasta, kun valtiotasolla pohdittiin sodasta rauhaan siirtymisen haasteita.²⁹ Sodan aiheuttama tuho infrastruktuurille, väestölle ja taloudelle oli läsnä kansalaisten arjessa vielä pitkään sodan päätyttyä. Tietynlaisen niukkuuden ajan voidaan katsoa kestäneen ainakin vuoteen 1956, jolloin valtalain voimassaolo päättyi. Laki oli

²⁷ Karonen 2006, 19–20. Esimerkiksi toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa yksi keskeinen haaste rauhaan palaamisessa liittyi siihen, että sodanaikainen säännöstelytalous oli helpompaa ylläpitää, kuin olojen vakauttamiseen pyrkivä komentotalous. Myös Kivimäki, Hytönen & Karonen 2015, 26. Rauhankriisi oli monimutkainen yhteiskunnallinen tilanne, johon sisältyi myös kulttuurillisia ja kansakunnan identiteettiä koskevia haasteita.

²⁸ Holmila & Mikkonen 2015, 101–102. Yhteiskunnallisella tasolla rauhankriisi tarkoittaa sodanai- kana syntyneiden ja rakentuneiden haasteiden kärjistymistä viiveellä, yksilötasolla sodan koke- neiden jämähtämistä sodanajan mielenmaisemiin, vaikka se virallisesti onkin ohi.

²⁹ Karonen 2015, 175–176.

tarjonnut hallitukselle laajat valtuudet säännöstelytalouden toteuttamiseen.³⁰ Pahin niukkuuden aika sodanjälkeisenä aikana vallitsi vuosina 1945–1948, jonka jälkeen elintarvikkeiden tiukka säännöstely oli alkanut vähentyä.³¹

Materiaalisen niukkuuden lisäksi sodanjälkeistä rauhankriisiä leimasivat useat muut haasteet, eivät ainoastaan yhteiskunnan, vaan myös yksilön tasolla. Perheiden rikkinäisyys ja aikuisten sodan aiheuttamien traumojen heijastuminen lasten elämään, miesten rajut ja väkivaltaiset rintamakokemukset sekä naisten yksinjäminen ja raskas työtaakka johtivat mielenterveydenongelmiin, puhumattomuuteen ja alkoholin kasvaneeseen käyttöön. Orpojen ja uusioperheiden määrä kasvoi.³² Miesten, naisten ja lasten sodanajan traumoista on myös sanottu, että Suomea jälleenrakennettiin painajaisten varjossa.³³ Rauhaan paluun helpotus sekoittui sodan turhuuden tunteisiin, uuden sodan pelkoon, tappion häpeään ja siitä katkeroitumiseen.³⁴ Vaikka Suomen kaupungit säästyivät koko toisen maailmansodan mittakaavassa vakavilta infrastruktuurituhoilta, laaja muuttoliike ja uudelleensijoittaminen pakkoluovuteltuilta alueilta aiheutti asumisen ahtautta etenkin kaupungeissa. Rintamamiestaloja ei riittänyt kaikille ja ahtaat asuinolot kaupunkien vuokra-asunnoissa lisäsivät konflikteja perheenjäsenten sekä vuokralaisten ja alivuokralaisten välillä.³⁵ Asuntopula ja sen aiheuttama paine rakentaa lisää taloja aiheuttivat Jyväskylässäkin haasteita etenkin raaka-ainepulan ja moottoroidun logistiikan puutteen vuoksi.³⁶

Yhteiskunnan kaikkien prosessien palauttaminen takaisin rauhanajan toimintaan ei ollut miltään aspekteiltaan yksinkertainen tehtävä. Jo aikalaisissa huolta herättävä rauhankriisin haaste oli erityisesti siviilielämään palaavien sotilaiden demobilisaatio, sillä tällainen valtava rakennemuutos on epävarmuustekijä, jonka katsottiin hankaloittavan järjestyksenpitoa. Sodanjälkeinen rikollisuusaalto on joskus yhdistetty juuri sotilaiden demobilisaation ongelmiin³⁷, vaikka toisaalta aikalaisnäkökulmasta veteraanien kotiuttaminen tapahtui melko sujuvasti³⁸ ja vain harva syrjäytyi yhteiskunnan prosessien ulkopuolelle³⁹. Tästä huolimatta ei ole liioiteltua puhua sodanjälkeisestä rikollisuusaallosta, sillä pelkästään omaisuusrikokset nelinkertaistuivat ottamatta edes lukuun erillisiä säännöstelyrikoksia. Veteraanien demobilisaation pikaisesta

³⁰ Puoskari 2012, 139–140.

³¹ Karonen 2015, 198–200. Maatalouden tuotannolla kesti toipua huonosta satovuodesta 1944 ja huonosta perunavuodesta 1945.

³² Malinen & Tamminen 2017, Johdanto.

³³ Kivimäki 2015, 301–302.

³⁴ Kirves 2015, 257–258, 264. Kivimäki 2015, 292–293.

³⁵ Malinen 2015, 130–140.

³⁶ Jyväskylän Kirja. Palviainen, 266–267.

³⁷ Tarjamo 2006, 343.

³⁸ Karonen 2015, 192.

³⁹ Kirves 2015, 259.

suorittamisesta huolimatta juopumusrikosten, väkivaltaisten henkirikosten ja pahoinpitelyjen määrät kolminkertaistuivat vuoden 1944 marraskuusta joulukuuhun.⁴⁰

Rauhankriisissä tapahtuva keskeinen riskitekijä rikollisuuden yleistymiselle oli myös yleismaailmallinen ilmiö, jossa yhteiskunnassa on tapana ilmetä riehaantumista pitkän sodan päätyttyä. Vaikutus on havaittavissa sekä sodan voittajien, että häviäjien yhteiskunnissa.⁴¹ Etenkin nuorten sotaveteraanien ja nuorten naisten keskuudessa, joiden nuoruuden sota-aika oli vienyttä, oli havaittavissa selkeää tarvetta ottaa menetettyä nuoruutta takaisin. Tämä ilmeni sukupuolikäyttäytymisen muutoksella, jossa nuoriso juhli 30-luvun moraalisäännöistä täysin poikkeavalla riehakkuudella. Tämä synnytti laajaa moraalipaniikkia, jossa erityisesti naisten sukupuolikäyttäytymisen katsottiin olevan kriisissä ja miesten pelättiin sortuvan entistä enemmän viinaan ja rikollisuuteen.⁴² Tämän sotavuosien aiheuttaman suuren patouman purkautuminen voi osaltaan olla selittämässä sitä rauhankriisin mielenmaiseman osaa, joka oli mukana altistamassa ihmisiä rikolliseen toimintaan. Aihe liittyy intiimisti myös lisääntyneeseen alkoholinkulutukseen⁴³, mutta aineistosta nousseiden tietojen perusteella se vaatii oman kappaleensa analyysiosiossa.

2.2 Kriminologiset selitysmallit

Mikä sitten aiheuttaa rikollisuutta ja miksi se oli erityisen suuri ongelma juuri sodasta rauhaan siirtyvässä Suomessa? Vaikka kandidaatintyöni tarkoituksena ei ole esittää kokonaiskuvaa tai kaikkia selitysmalleja väkivaltarikollisuuden yleistymiselle, eikä suoraan esittää tapauskohtaisesti, mikä rauhankriisin ilmiö tai kriminologinen teoria selittää yksilön tietyn teon, on silti tärkeää ymmärtää yleisimpiä syitä taustalla, jotta voidaan esittää mahdollisuuksia siitä, millaiseen käyttäytymiseen ja tekoihin väkivaltarikoksiin syyllistyneiden selitykset saattavat yleisemmin viitata, ja kuinka rauhankriisin olosuhteet ja kriminologiset selitysmallit voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään.

Erityisen tärkeä viitekehys tutkimukseeni kriminologian alalta on *käyttäytymisen ja toiminnan ero*, sillä niiden ymmärtäminen määrittelee ja rajoittaa huomattavasti aineistosta ilmenneiden kerrottujen motiivien selitysvoimaa ja on myös olennainen

⁴⁰ Kivimäki 2015, 294–295.

⁴¹ Kivimäki 2015, 292–293.

⁴² Holmila & Mikkonen 2015, 112–116 ja Tarjamo 2006, 373–376.

⁴³ Kivimäki 2015, 294.

lähdekriittinen seikka. Käyttäytymisellä tarkoitetaan yksilön yleistä, jokapäiväistä ja jatkuvaa toimintaa, jonka syistä hän ei välttämättä ole itse tietoinen. Selityksiä käyttäytymiselle on haettava teoreettisista konsepteista ja yleisesti vallinneesta ajankuvasta. Toimintaa taas määrittelee tarkoitushakuisuus ja se, että toimija on asettanut sille itse merkityksiä.⁴⁴ Kriminologian, ja siten kandidaatintyöni aineiston kannalta tämä on olennaista, koska rikollisten puheesta ei ole mahdollista tavoittaa laajempaa käyttäytymistä heidän tekojensa taustalla edellä mainitusta syystä, että ihmiset eivät itsekään tiedosta sitä. Sen sijaan rikolliset osaavat itse kertoa syitä ja merkityksiä omalle *toiminnalleen* tietyssä tilanteessa. Syitä koskeva puhe on kuitenkin tärkeää erottaa todellisista syistä⁴⁵, kuten lähdekritiikkiä käsittelevässä osiossa kerroin. Toiminnan syytä, siis miksi yksilö teki kyseisen rikoksen siinä hetkessä, ei siis voida täysin varmasti tavoittaa, jonka vuoksi syyt sille, miksi yksilö kertoo tilanteesta tietyllä tavalla korostuvat, jotta voidaan esittää mitään tulkintoja tämän mielensisällöistä tekoon liittyen.

2.3 Yksilö ja rakenne – Determinismin vaara

Modernit kriminologiset teoriat pyrkivät selvittämään yhteyttä ja vuorovaikutusta yksilöllisten ja rakenteellisten seikkojen välillä rikollisuuden taustalla⁴⁶. Nykyään on yleisesti hyväksytty konsensus, että yksilöllisten ja yliyksilöllisten tekijöiden yhteis- ja vuorovaikutus on erilaisen rikoskäyttäytymisen taustalla. Kriminologisia selitysmalleja soveltaessani joudun ottamaan huomioon determinismin vaaran pohtiessa sekä yksilöllisiä, että rakenteellisia selitysmalleja rikosentekijöiden selityksistä löytyvien seikkojen taustalta. Deterministisellä selityksellä tarkoitan selitystä, jossa yksittäinen henkilön taustassa tai tilanteen olosuhteissa ilmennyt selitysmalli olisi aiheuttanut hänen rikollisen käyttäytymisensä ja toimintansa.

Esimerkiksi yliyksilöllisistä tekijöistä *paineteorian* piiriin kuuluvan selitysmallin voisi katsoa yleisesti soveltuvan selittämään joitakin aspekteja poikkeustilan rikollisuudesta, sillä siinä paineen rikoksien tekemiselle katsotaan aiheutuvan kielteisiksi koetuista asiantiloista, tässä tapauksessa erityisesti menetyksistä, joita ihmiset joutuivat kokemaan. Sodanjälkeisessä tilassa tällaisia hyvien asiaintilojen menetyksiä olivat

⁴⁴ Kivivuori 2006, 19–21.

⁴⁵ Kivivuori 2006, 19–21.

⁴⁶ Kivivuori 2006, 14–18.

esimerkiksi perheenjäsenten kuolemat, pakkoevakot ja niistä johtuva ahdas asuminen⁴⁷ sekä aiemmin mainittu elintarvikepula. Kielteiset asiantilat tai koettu niukkuus suhteessa yleisesti vallitsevaan standardiin luovat painetta korjata tilannetta rikoksilla⁴⁸. Paineteoria korostaa, että rikollisuus on selvästi yleisempää taloudellisesti huonoosaisten keskuudessa⁴⁹ ja koko Suomen ollessa säännöstelytalouden alaisena, ja yhtä lukuun ottamatta jokaisen käsittelemäni väkivaltarikoksen tekijä oli työväenluokkainen⁵⁰, olisi houkuttelevaa (mutta virheellistä) todeta että köyhyys olisi pohjimmainen syy kaikkien väkivaltarikoksien taustalla ja selityksistä huolimatta käyttäytyminen palautuisi siihen.

Tämä ei vain jätä muita selitysmalleja huomiotta, mutta ylikorostaa rakenteellista merkitystä. Se ei myöskään auttaisi tutkimuskysymyksiin vastaamisessa, koska se esittää pyrkimyksen hahmottaa yksilöiden yleistä mahdollista mentaliteettia rikoksiin liittyen ja niiden taustalla. Se myös yrittäisi tavoitella liikaa yksilöiden yleisen käyttäytymisen liian tarkkaa selittämistä, johon ei ole henkilötietojen ja yksittäisten tapausten perusteella pääsyä. Vain harvoissa tapauksissa on saatavilla tarkkaa taustatietoa tekijän pitkäaikaisesta rikoskäyttäytymisestä. Yksi tällainen esimerkki on vuonna 1950- tapahtuneessa puukotuksessa tutkimuspöytäkirjasta ilmenevä tekijän pitkä rikosrekisteri taustatietoineen. Pöytäkirja sisältää tiedon, että hän on ollut 7-vuotiaasta asti ilman vanhempien huolenpitoa ja asunut sijaiskodeissa myöhäiseen teini-ikään saakka⁵¹. Tässäkin tapauksessa varmaa syiden kokonaisuutta tekijän toiminnan taustalla ei voida tavoittaa, mutta kielteisiä kokemuksia ja juurettomuutta sisältävää lapsuutta voisi mahdollisesti pitää paineteoreettisena selityksenä. On myös mahdollista epäillä toisen yliyksilöllisiä aspekteja korostavan kokonaisuuden, *kontrolliteorian* mukaista sosiaalisen kontrollin puutteesta johtuvaa rikoskäyttäytymisen todennäköisyyttä⁵². Myös se, että yksilöllä on pitkä rikosrekisteri ja hänen tarkkaan ylös kirjatut sanomisensa uhrin puukotuksella uhkailemisesta voisivat johtaa päätelmään, että hän on yksilölähtöisen *valikoitumisteorian* ja uhrin kertomuksen mukaan henkilö, jolla on kohonnut alttius valikoitua rikosten tekijäksi esimerkiksi heikon itsekontrollin, aggressiivisuuden tai heikkojen kognitiivisten kykyjen vuoksi⁵³.

⁴⁷ Malinen 2015, 130–135.

⁴⁸ Kivivuori 2006, 144–146.

⁴⁹ Kivivuori 2006, 146–149.

⁵⁰ Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat, Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁵¹ No 201/50 RP No 468/50. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁵² Kivivuori 2006, 188–190. Kontrolliteorian mukaan rikollisuutta vähentävät tunnepohjaiset siteet ihmisiin, joiden mielipiteillä on ihmisille väliä, sitoutuminen perinteisiin instituutioihin ja valintoihin, ajan käyttäminen laillisiin harrastuksiin sekä arvot ja uskomukset, jotka liittyvät laalien noudattamiseen.

⁵³ Kivivuori 2006, 90.

Tapaus on kuitenkin poikkeus henkilön taustan tarkkuudessa. Liian pitkät päättelyketjut yksilöiden menneisyyteen ja niiden yleistäminen ovat tutkimuksen kannalta hedeelmättömiä. Näinkin tarkkoja taustatietoja sisältävässä tapauksessa on ylitulkinnan vaara, sillä siihen, kuinka yksilön menneisyyden tapahtumat ovat häneen vaikuttaneet ei voida aineiston perusteella päästä varmasti käsiksi. Tapauksessa voidaan toki pitää todennäköisenä, että jotkin kyseisen henkilön taustassa on vaikuttanut hänen pitkän rikosuransa syntyyn ja jatkumiseen, tai että uhrin kertomuksessa ilmennyt suorastaan hilpeä suhtautuminen ajatukseen tämän puukottamisesta kertoo jotain hänen yleisestä käyttäytymisestään, mutta mistään ei voida vetää suoria yhteyksiä siihen, millaiset elementit tekijän mielenmaisemassa motivoivat juuri tämän teon. Tämä korostuu, kun tutkitaan tekijän selitystä. Siinä korostuvat aineiston selityksissä eri muodoissa useita toistuvia teemoja. Nämä ovat esimerkiksi itsepuolustus, huoli omasta turvallisuudesta sekä väite, että uhri oli ollut ensin aggressiivinen tilanteessa. Itse rikosten selittelyyn liittyvät rikosten neutralisaatio⁵⁴ sekä konflikti yksilöiden moraalikäsitusten ja lain välillä sosiaalisten ongelmatilanteiden ratkaisussa⁵⁵ ovat tutkimuksen kannalta äärimmäisen keskeisiä rikollisuuden selitysmalleja, jota käsittelen tarkemmin selityksiä koskevassa kappaleessa.

Tulkinnassa on siis noudatettava tarkkaan itselleni asettamia parametrejä. Etsin selityksistä teemoja, joiden avulla pyrin hermeneuttisen kehän periaatetta hyödyntäen peilaamaan niitä kriminologisiin teorioihin ja siihen, voiko selityksistä havaita rauhankriisin tilanteessa yleistyneitä kyseisenlaisia tekoja selittäviä vaikutuksia tekijöiden mielensisältöihin tai toimintaan.

⁵⁴ Kivivuori 2006, 224–227.

⁵⁵ Kivivuori 2006, 306–308.

3 KERROTUT MOTIIVIT

Tässä luvussa vertailen hermeneuttisen kehän periaatetta hyödyntäen kuulusteltavien epäiltyjen selityksiä ja tilanteiden olosuhteita laajempisiin ajankuvallisiin konteksteihin ja kriminologisiin selitysmalleihin pyrkien näin hahmottamaan mahdollisia rikoksiin liittyviä mielensisältöjä. Tutkimuspöytäkirjoissa kerrottuja selityksiä vertaillessa neljä erilaista selitystyyppiä korostuu selvästi muihin verrattuna. Nämä ovat humalatila, suuttuminen (tai ”kimpaantuminen”), pelko ja itsepuolustus. Nämä selitykset ovat usein vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, ja usein esimerkiksi kimpaantumisen selitetään johtuneen humalatilasta tai liian voimakkaan itsepuolustuksen tilanteen aiheuttamasta pelosta. Myös virhearviot itsepuolustuksen laadussa voidaan selittää humalatilalla. Taustoitetaan aluksi tarkasteltujen rikosten yleisiä piirteitä ja siirrytään sitten käsittelemään selitystyyppisiä.

3.1 Väkivallan tekijät

Jyväskyläläisen väkivaltarikoksiin syyllistyneen profiili on melko yhdenmukainen. Yhteistä lähes kaikille on miessukupuoli, työväenluokkaisuus, matalat tai keskinkertaiset tulot ja ei koulutusta rippi- ja kansakoulun lisäksi. Isossa mittakaavassa mikään tässä ei ole yllättävää, sillä on kriminologinen fakta, että köyhyys on suuri riskitekijä rikollisuuden yleisyydelle, sosiaalinen asema on suoraan yhteydessä rikollisuuteen⁵⁶ ja miesten suuri osuus väkivaltarikollisuudesta on yleismaailmallisesti tunnettu ilmiö⁵⁷. Tutkimukseni ei keskity kvantitatiiviseen analyysiin rikollisten ominaisuuksista ja yhteyksistä tietynlaisiin rikoksiin, joten en pura sen enempää tekijöiden taustojen potentiaalisia yhteyksiä yleisimpiin kriminologisiin selitysmalleihin, mutta

⁵⁶ Kivivuori 2006, 146-149.

⁵⁷ Kivivuori 2006, 56.

tekijöiden sukupuolijakauma (kaikki paitsi 2 ovat miehiä), ansaitsee maininnan ja taustoitusta. Tämä liittyy ns. ryyppyporukoiden keskeisen väkivallan yliedustukseen tutkituissa tapauksissa. Paineteorian mukaan sosiaalisesti heikommassa asemassa olevissa yhteisöissä väkivaltarikollisuus on huomattavasti yleisempää. Vihamielisemmissä ja vaarallisemmissä ympäristöissä yksilöillä on painetta selviytyä ja tämä vaatii vaarallista ja kunnioitettavaa imagoa. Siksi kunnian säilyttämiseen ja ”kasvojen menettämisen” ehkäisemiseen liittyvään väkivaltaan on usein matalampi kynnyks.⁵⁸ Vaikka suomalainen sodanjälkeinen katujuopottelu ei ympäristönä vastaakaan vaarallisuudeltaan vankilaa tai Etelä-Amerikan slummeja, ilmiö on globaali ja havaittu suomalaisissakin alkoholistimiesporukoissa.

3.2 Viinaa ja puukkoja, puukkoja ja viinaa

*Mies on ostanut toiselta 400 markalla viinapullon, joka osoittautuu myöhemmin vedeksi. Kun hän vaatii rahojaan takaisin, myyjä puukottaa tätä ”istumalihakseen”.*⁵⁹

*Viinapullon ostaja alkaa avaamaan 700 markkaa maksanutta pulloa varmistaakseen, ettei siinä ole vettä. Yksi myyjä lyö häntä lujaa kasvoihin samalla, kun toinen riistää pullon häneltä pois ja toteaa, että ”eipähän sitä nyt tässä maistella”.*⁶⁰

Ensimmäinen aineiston analysointiin ja tulkintojen tekemiseen liittyvä asia, johon huomio kiinnittyy väkisin, on alkoholin vaikutuksen alaisena tehtyjen rikosten raikeä enemmistö kaikista väkivaltarikoksista molempina tarkasteltuina vuosina. Vuonna 1945 kaikista käsitellyistä tapauksista vain neljässä voidaan todeta, että rikoksen tekijä, uhri tai molemmat eivät ole olleet humalassa. Vuonna 1950 pöytäkirjan perusteella alkoholiin liittymättömiä tapauksia on vain yksi. Alkoholin merkitys näkyy myös humalatilanteiden käyttämisessä selityksenä useissa eri muodoissa, kuten myöhemmin perustelen.

Päihtymystilassa tehtyjen rikosten yliedustus on linjassa alkoholin yleisesti tiedetyn rikosalttiutta lisäävän vaikutuksen kanssa⁶¹. Sen vaikutus rikosten tekemiseen on käytännössä kiistaton ja tätä suurempaa ilmiötä tukee myös aiemmin käsitelty riehakas, menetettyä nuoruutta takaisinottava mentaalinen ilmapiiri, joka Suomessakin sodan

⁵⁸ Kivivuori 2006, 172–173.

⁵⁹ N:o 209 RP. N:o 533/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁶⁰ N:o 67/50 RP No 151/50. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1950). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁶¹ Kivivuori 2006, 211–212. Alkoholi heikentää itsekontrollia, hidastaa sosiaalisen tiedon käsittelynopeutta ja lisää väkivalta-alttiutta.

päätyttyä vallitsi. Vaikka sotaveteraanistatus ilmoitetaan pöytäkirjoissa vain yksittäistapauksissa, kaikki käsiteltyjen pöytäkirjojen henkilöt ovat sen ikäisiä, että ovat todennäköisesti palvelleet sodassa, merkittävä osa myös alle 20-vuotiaana. Sotatraumojen purkaminen tai menetetyt ajan takaisinottaminen eivät ole seikkoja, joita kukaan realistisesti purkaisi poliisikuulustelun kaltaisessa tilanteessa. Siitä huolimatta merkittävä taustavaikutuskokonaisuus sodan päättymisen ja demobilisaation loppuunsaattamisen jälkeiselle väkivaltarikollisuudelle on todennäköisesti yleisesti vallinnut riehakas ilmapiiri yhdistettynä veteraanien paluuseen siviilielämään. Nämä tekijät puolestaan edesauttoivat alkoholinkulutuksen radikaalia lisääntymistä poikkeuksellisen rauhallisessa Jyväskylässäkin.⁶² Myös sota-ajan traumojen, hävityn sodan nöyryytyksen, tappioiden, kodin menetyksen, turhuuden tunteen ja läheisten kuoleman käsitteleminen turruttamalla oli yleinen ilmiö koko Suomessa. Alkoholiksi oli tapa etäännyttää itseään tunteistaan kemiallisesti.⁶³ Vaikka kukaan kuulustelluista ei kerrokaan syitä humalatilalleen erikseen, ilmiön yleisyyden vuoksi sitä on pidettävä todennäköisenä taustavaikuttajana lisääntyneeseen alkoholinkäyttöön ja edelleen rikollisuuden lisääntymistä edesauttavan ilmapiirin vahvistumiseen.

Myös pula-ajan talouden käytäntö siitä, että mietoja alkoholijuomia ei valmistettu lähes lainkaan⁶⁴ varmasti korosti alkoholikulttuuriin ja sen kulutukseen liittyviä riskejä sekä lisäsi alkoholin rikolliselle toiminnalle altistavaa yleistä vaikutusta. Kaikki juotu alkoholi oli käytännössä väkevää viinaa. Aineiston mainintojen perusteella vaakuna- ja jaloviina olivat suosittuja. Sana ”kalja” mainitaan vain kerran koko vuoden -45 aineistossa ja siinäkin puhutaan ”talouskaljasta”. Myös alkoholiliikkeen ulkopuolella tapahtuvien viinakauppojen aiheuttamat erimielisyydet aiheuttivat aineiston mukaan väkivaltilanteita korostaen alkoholin vaikutusta rikosten aiheuttajana myös välillisesti. Ilmiö on havaittavissa molempia vuosia tarkastellessa, kuten kappaleen alun esimerkeistä ilmenee⁶⁵. Alkoholikaupan tekeminen muualla, kun liikkeissä selittyy viinakorttien puutteella ja mahdollisesti liiallisten juopumusten aiheuttamilla henkilökohtaisilla myyntikielloilla⁶⁶. Ne, joilla kortteja ei ollut joutuivat hankkimaan viinansa muualta, kuin liikkeestä. Alkoholin ”katukaupan” voi katsoa olevan rikolliselle toiminnalle altistava tekijä kriminologisen paineteorian mukaan, sillä koettu negatiivinen asiantila, tässä tapauksessa alkoholijuomien puutteesta johtuva ”paine”, ohjasi ihmisten toimintaa ympäristöihin ja tilanteisiin, jotka altistivat rikolliselle käyttäytymiselle. Suurin osa rikoksista tapahtuu tilallisesti joko alkoholia tarjoilevissa

⁶² Kivimäki 2015, 294–295. Alkoholinkulutus kaksinkertaistui 30-luvun loppuun verrattuna.

⁶³ Kirves 2015, 258.

⁶⁴ Kivimäki 2015, 294–295.

⁶⁵ Ks. esim. N:o 209 RP. N:o 533/45 ja N:o 67/50 RP No 151/50. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945) ja Rikososaston pöytäkirjat (1950). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁶⁶ Karonen 2015, 180.

ravintoloissa, näiden välittömässä ympäristössä tai ”ryyppyporukoiden” keskuudessa kaduilla, puistoissa tai pienemmässä määrässä tapauksia yksityisasunnoissa. Vuonna 1950 rikosten motiiveista poistuvat alkoholikaupoista johtuvat erimielisyydet säännöstelyn purkautumisen vaikutuksesta, ja jopa oluen juominen mainitaan muutamissa tapauksissa, mutta alkoholi on silti läsnä lähes kaikissa vuoden väkivaltarikoksissa.

Vaikka demobilisaatio saatettiin loppuun tarkoituksellisen nopeasti⁶⁷ ja tehokkaasti ja siitä suoriuduttiin kokonaisuutena hyvin, kaikilta pelätyiltä jälkiseurauksilta ei pystytty välttymään. Kuvaa ”tilapäisestä riehakkuudesta” tukee myös se, että samoin, kuin suurin osa muusta rikollisuudesta, vakava väkivaltarikollisuus palasi sotaa edeltävälle tasolle 1946–1947⁶⁸. Myös ero vuosien 1945 ja 1950 väkivaltarikosten välillä tukee käsitystä rauhattomammasta, väkivaltaisemmasta ilmapiiristä heti sodan päätyttyä. Vuonna 1950 alkoholin vaikutuksen alaisena tehtyjä väkivaltarikoksia oli suhteessa enemmän, kuin 1945, mutta rikosten laatu suhteessa tekijöiden kerrottuihin selityksiin eroaa merkittävästi. Toinen yleistason merkittävä havainto liittyy näihin eroihin. Vuonna 1945 11 kappaletta tarkastelluista 29 kappaleesta väkivaltarikoksia tehtiin puukolla, yksi kirveellä, yksi putkan vesimukilla, ja yksi halolla. Vuoden ainoa ”tahallinen tappo” tehtiin pistoolilla. Vuonna 1950 puukolla tai lyömäaseella tehtyjä väkivaltarikoksia oli ainoastaan kolme 24 kappaleesta. Vuonna 1945 kuolemaan johtaneita pahoinpitelyjä oli yhden tapon lisäksi kolme kappaletta, kun 1950 ei lainkaan.⁶⁹

Tarkastelluissa tapauksissa väkivallan laatu oli Jyväskylässäkin siis räikeästi vakavampaa heti sodan päättymisen jälkeisenä vuonna. Mahdollista yleismentaaliteetillistä taustaa trendiin tehdä vakavampaa väkivaltaa voi hakea myös hävityn sodan ja muutenkin sen traumojen aiheuttamasta katkeruudesta, joka joskus sai etsimään syyllisiä ja ilmeni väkivaltaisuutena. Virkamiehiä ja poliisia vastaan kohdistettu väkivalta yleistyi myös tämän vuoksi⁷⁰, ja Jyväskylässäkin yhdessä joukkopahoinpitelyssä vuonna -45 kohteena on ollut vahtimestarina toiminut poliisi. Kohteeksi joutunut poliisi oli poistanut pääepäillyn veljen päihtymyksen takia ravintolasta, mikä oli käynnistänyt tilanteen. Todistajanlausunnon mukaan yksi tekijöistä oli poliisia potkiessaan

⁶⁷ Kivimäki 2015, 297. Jo aikalaishuolena oli toimettomien ja katkerien miesten poliittinen radikalisoituminen, joka tuttu ilmiö ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Myös kommunistinen kapinamentaaliteetti nähtiin riskinä, jos ihmisiä ei saada nopeasti takaisin normaaliin elämään kiinni.

⁶⁸ Kivimäki 2015, 297. Lievä väkivaltarikollisuus ja seksuaalinen väkivalta sen sijaan eivät vielä laskeneet.

⁶⁹ Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat, Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁷⁰ Kivimäki 2015, 293–295. Eräs 1922 syntynyt kotiutunut sotilas kertoo, että hän ystäviensä ohella olivat hyvin ärtyneitä ja ”heitä ei kannattanut ärsyttää”. Vuosivälillä 1938–1945 väkivalta virkamiehiä kohtaan kaksinkertaistui.

huutanut: "Nyt sinä poliisi saat tarpeeksesi!"⁷¹. Kuten alkoholiin liittyviä selityksiä, käsittelen myöhemmässä kappaleessa tarkemmin, kuinka väkivallan asteen vakavuus tuntuu näkyvän eri selityksissä ja mitä se tarkoittaa vuosia 1945 ja 1950 vertaillessa. Yksittäistapauksena tästä ei voida muodostaa jyvaskyläläistä trendiä virkavaltaan kohdistuvasta vihasta, mutta se pikemminkin kuvaa sitä, että ilmiötä on mahdollisesti esiintynyt väkivaltarikollisuudeltaan rauhallisessakin kaupungissa.

3.3 Tolkuton humala

Päihtynyt varusmies lyöttäytyy keikalta palaavan muusikon seuraan. Varusmies nappaa muusikon saksofonikotelon ja pakenee paikalta. Kun muusikko nappaa hänet kiinni ja ottaa saksofoninsa takaisin, varusmies iskee häntä kääntöveitsellä. Kuulusteltaessa varusmies kertoo olleensa "muistamattomassa humalassa".⁷²

Putkaan tuotu mies lyö ja potkii toista, joka viedään sairaalaan. Tämä kuolee siellä vammoihinsa. Tekijä ei osaa selittää tekoaan, pitää sitä "muistamattomassa humalassa olevan henkilön tilapäisenä raivonpuuskana".⁷³

Alkoholilla on myös keskeinen rooli rikosten tekijöiden selityksissä. Se saa mielenkiintoisia, kaksijakoisia ja jopa ristiriitaisia rooleja eri tilanteissa. 17:ssä kaikista tarkasteluista tapauksista tekijän selitys liittyi jollain tavalla päihtymystilaan. Selitysten määrä jakautui myös melko tasaisesti, yhdeksän vuonna -45 ja kahdeksan vuonna -50. Yleistä on myös, että tekijä myöntää olleensa humalassa, mutta ei käytä päihtymystä osana selitystään. Yleisintä oli, että tekijä tunnustaa rikoksen, mutta korostaa jossain muodossa sitä, että teko oli tehty harkitsemattomasti ja johtui nimenomaan humalasta.⁷⁴ Selityksiä lukiessa tulee kuva, että yleinen trendi oli korostaa teon spontaanuutta ja sitä, että se poikkeaa tekijän "normaalista" käyttäytymisestä. Tällaisten selitysten yleisyys on linjassa kriminologian oppimisteoreettisen kokonaisuuden, tarkemmin ns. neutralisaatioteorian kanssa. Teorian mukaan on yleistä, että teko myönnetään, mutta joko sen uhria tai itse rikosta vähätellään sekä jollain tavalla selitetään oma toiminta juuri kyseisessä tilanteessa perustelluksi. Humalatila on yleinen tapa

⁷¹ N:o 94. RP. N:o 252/45. Jyvaskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyvaskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁷² N:o 207. RP. N:o 501/45. Jyvaskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyvaskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁷³ N:o 715 RP N:o 2126/45. Jyvaskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyvaskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁷⁴ Rikoslaki 39/1889, 3 luku 4§ ja 4. luku. Alkoholin vaikutuksena oleminen ei ole rikoslaissa lieventävä asianhaara, mutta teon suunnitelmallisuuden puute ja spontaanuus ovat.

kieltää vastuu rikoksesta vierittämällä syy päihtymyksen aiheuttamalle tavallisesta poikkeavalle mielentilalle.⁷⁵

Joskus vaikuttaa, että tekijä haluaa perustella mielentilansa poikkeavuutta poliisin lisäksi myös itselleen. Kappaleen alun esimerkkitapauksessa mainittu putkassa toisen humalaisen hengiltä pahoinpidellyt tekijä kertoo, että hän käyttää alkoholia harvoin, mutta menettää muistinsa helposti säilyttäen silti liikuntakykynsä. Muistin menettäminen ja niin ollen rikoksen muistamattomuus ovat niiden tilannekohtaisesta totuus- pohjasta huolimatta selvästi räikeimpiä tällaisia selitysmalleja. Esimerkiksi lastaan humalassa pahoinpidellyt yksihuoltaja⁷⁶, edellä mainittu putkassa toisen surmannut henkilö⁷⁷ ja toisen esimerkkitapauksen saksofonikotelon varkaudessa epäonnistunut varusmies⁷⁸ korostavat, etteivät muista tapahtuneesta mitään ja näin ollen eivät itse- kään ymmärrä, miten ovat kyseisiin rikoksiin voineet syyllistyä. Rikosten neutralisaa- tion liittyy myös tapausten joukossa yleinen ilmiö, jossa käytetyn väkivallan astetta vähätellään selityksissä esimerkiksi sanomalla, että tarkoitus oli vain pelotella, ei aiheuttaa vakavaa vammaa⁷⁹. Äärimmäisessä tapauksessa tekijä syyttää täysin uhrin humalatilaa siitä, että tämä kaatui ja kuoli nyrkiniskuun, joka ”ei ollut edes kova”.⁸⁰

Humalatilán kaksijakoiset ja jopa ristiriitaiset roolit selityksissä ovat mielenkiintoisia. Vastuun siirtämisen ohella ja oman humalatilán korostamisella sitä voidaan myös vä- hätellä tai suoraan syyttää uhria tai todistajia valehtelusta, jos epäillyn tekijän on kat- sottu olevan tekohetkellä päihtynyt. Tämä on räikeämpää tapauksissa, joissa tilanteen eteneminen on epäselvä tai epäilty tekijä myöntää vain osia teosta tai kieltää sen ko- konaan. Oman selvyuden korostamisella tai uhrin syyttämällä siitä, että tämä itse oli humalassa, pyritään mahdollisesti pönkittämään oman kertomuksen totuudenmukai- suutta, omaa rationaalista toimintaa tilanteessa tai luomaan kuva toisesta osapuolesta epäluotettavana. Vaikuttaa siis siltä, että päihtymystilaa korostetaan, kun halutaan se- littää vakavan rikoksen syy poliisille ja korostaa sen suunnittelemattomuutta ja poik- keuksellisuutta tekijän käyttäytymisessä. Vastavuoroisesti sitä vähätellään, ali koros- tetaan tai kielletään, kun halutaan tukea omaa, itselleen edullisempaa versiota tapah- tuneesta tai kieltää rikokseen syyllistyminen kokonaan. Syynä vähättelylle on myös

⁷⁵ Kivivuori 2006, 224–227. Neutralisaatioteorian mukaan opittu alttius selittää rikoksia neutrali- soimalla joko uhreja tai itse rikoksia lisää yksilön mahdollisuutta syyllistyä rikoksiin.

⁷⁶ N:o 385 RP. N:o 1167/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁷⁷ N:o 715 RP N:o 2126/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁷⁸ N:o 207. RP. N:o 501/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁷⁹ N:o 642. RP. N:o 1936/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁸⁰ N:o 176. RP. N:o 540/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

se, että juopumusrikokset olivat erittäin yleinen rikostyyppi ja niiden rangaistavuutta voidaan pitää yleistietona ajan ihmisille⁸¹. Kukaan ei halunnut pahentaa tilannettaan myöntämällä lisää rikoksia väkivallan lisäksi. Kuten edellisessä kappaleessa mainitsin, toistuvat tuomiot juopumusrikoksista olivat myös vuonna 1945 peruste alkoholin ostokiellolle⁸². Tätäkin on pidettävä mahdollisena pelotteena, kun arvioidaan kuulusteltavien haluttomuutta kertoa humalatilastaan.

Selitysten vuorovaikutuksellisuus tai ”päällekkäisyys” ilmenee selkeimmin humalatilasta ja kimpaantumisen vahvasta korrelaatiosta, joka ei ole yllättävää yleisesti tunnetun alkoholin harkintakykyä heikentävän vaikutuksen vuoksi. Samoin oman humalatilasta alikorostaminen voi myös olla keino painottaa väkivallan käyttöä perusteltuna itsepuolustuksena. Käsittelen seuraavaksi kimpaantumista omissa kappaleissaan, mutta hyvin usein syyksi kimpaantumiselle, suuttumiselle tai hermostumiselle kerrotaan olevan humalatilasta.

3.4 Kimpaantuminen

Kaksi miestä ajautuu sanaharkkaan ravintolan edessä. Toinen pakenee ja menee puhelinkoppiin piiloon. Toinen seuraa, avaa oven väkisin ja lyö tämän tajuttomaksi kopin lattialle.⁸³

Vasta tutustuneet ryyppykaverit pysähtyvät ”rohdoskaupan” edessä, josta toinen sanoo ostavansa ”sinkkipastaa” jalkaansa varten. Pian hän tulee ulos ja vaatii toveriltaan lompakkoaan takaisin. Tämä vakuuttaa, ettei sitä hänellä ole. Selitys ei mene läpi ja toveri saa puukosta vatsaonteloon.⁸⁴

Itse selityksiä tarkastellessa kimpaantuminen tai yleisesti suuttumus jostain uhrin toiminnasta ovat ylliedustettuna. Esimerkkejä tällaisesta ovat useimmiten koettu huono käytös, tahallinen ärsyttäminen tai muutamassa tapauksessa jonkinlaisen lupauksen tai sopimuksen rikkominen. Jälkimmäiset liittyvät useimmiten alkoholin ostamiseen liittyviin riitoihin. Kahdessakymmenessä tapauksessa kimpaantuminen kerrotaan jossain muodossa syyksi väkivallan tekemiselle. Vuonna -45 niitä on 11 ja vuonna -50 9, joten itse selityksen yleisyys näyttää olevan melko sama jyväskyläläisten väkivaltarikollisten keskuudessa. Samanlaista ei puolestaan ole se, miten herkästi

⁸¹ Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma. Erityisesti 1945 pöytäkirjojen joukossa oli valtava määrä juopumusrikoksia.

⁸² Karonen 2015, 180.

⁸³ N:o 677 RP N:o 2007/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁸⁴ N:o 33 RP.N 64/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

kimpaantuminen johti puukotukseen. On mahdollista, että vuonna 1945 oli yleisemmin tapana kantaa puukkoa mukana, kun ottaa huomioon kuinka tavanomaiselta sen esiin vetäminen konfliktitilanteessa vaikutti. Se kertoo mahdollisesti yleisestä mentaliteetista myös sen, että ihmisillä oli heti sodan jälkeen alempi kynnyksensä reagoida loukkauksiin tai koettuihin vaaratilanteisiin potentiaalisesti tappavaa voimaa käyttäen. Tämä tukisi aiempaa tulkintaa vakavamman väkivallan jaksosta ensimmäisenä vuonna sodan päätyttyä. Rikosten syytä yksilöimättä ero vuosien välillä on niin selkeä, että voidaan kohtuullisella varmuudella pitää tällaista mentaliteettia osatekijänä tekosen yleisyyden taustalla. On myös huomioitava mahdollisuus, että puukon käyttö konfliktitilanteessa noudattaa pidempää, sotaa edeltävältä ajalta periytyvää jatkumoa, johon tuli rauhoittava muutos vasta rauhankriisin ongelmien tasauduttua vuoteen 1950 mennessä. Vakavien väkivaltarikosten kasvun määrää sotaa edeltävältä ajalta ei kuitenkaan voida jättää huomiotta, joten en pidä uskottavana, että kyse olisi vain aiemman trendin jatkumisesta, korkeintaan trendin korostumisesta poikkeuksellisissa rauhankriisin mentaalisisissä olosuhteissa.

Tällaisissa ”mentaalisisissä poikkeusolosuhteissa” korostuva kriminologinen taustaselitys kimpaantumiselle on *konfliktiteoria*. Kuten aiemmin mainitsin, se on keskeisimpiä teorioita tutkimukseni kannalta, koska se keskittyy seikkoihin, jotka motivoivat rikollisuutta sen tapahtumahetkellä. Se siis pureutuu lähemmäs *toimintaa*, kuin yleistä *käyttäytymistä*. Konfliktiteoria korostaa, että rikollisuutta voi syntyä, kun yksilön moraalija oikeuskäsityksen ja lain välillä on ristiriita.⁸⁵ Sen piirissä väkivalta on eräänlaista toisiin ihmisiin kohdistettavaa sosiaalista kontrollia, jossa koettuun loukkaukseen, aineiston tapauksissa esimerkiksi suunsoittoon, häirintään tai petokseen haetaan hyvitystä ja toisen ihmisen käyttäytymiseen liittyvä ”ongelma” pyritään ratkaisemaan omatoimisesti.⁸⁶ Esimerkiksi toisen miehen tajuttomaksi puhelinkoppiin päihtyneenä lyönyt tekijä kertoi halunneensa ”antaa tälle pienen selkäsaunan rangaistukseksi sopimattomasta käytöksestä”⁸⁷. Tapauksen henkilö ei ole ainoa ”huonosta käytöksestä kimpaantunut”, tai uhrin häiriköinnistä ärtynyt, mutta se on tarkin kuvaus usein esiintulleesta halusta ratkaista toisen käytökseen liittyvä ongelma tavalla, joka on saattanut tuntua tekohetkellä oikeutetulta, mutta on ristiriidassa lain kanssa. Toinen tällainen kappaleen alussa kuvailtu esimerkki, jonka kulussa alkoholi on jälleen taustavaikuttajana, kuvaa kuinka tekijä oli humalassa unohtanut antaneensa lompakkonsa ryypykaverilleen säilytettäväksi ja myöhemmin unohtanut, että oli ottanut sen jossain

⁸⁵ Kivivuori, 304–305.

⁸⁶ Kivivuori, 306–309. Donald Blackin oma-aputeorian mukaan väkivalta on osittain jäänne esivaltioiselta ajalta, jolloin kirjoitettu laki ei rajoittanut ihmisten sosiaalisen kontrollin, ja niin ollen väkivallan käyttöä. Rikollisten tavalliset motiivit ovat hyvin samankaltaisia valtiollisissa ja niitä edeltävissä yhteisöissä.

⁸⁷ N:o 677 RP N:o 2007/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

vaiheessa iltaa takaisin. Tekijä luuli, että ryyppykaveri oli varastanut lompakon, kun tämä kertoi, ettei se enää ollut hänellä ja ”pikaistuksissaan” puukotti kaveriaan vatsaonteloon. Tällaisissa tapauksissa tekijät ovat voineet olla voimakkaiden moraalisten tunteiden vallassa⁸⁸ ja näitä tunteita he kokevat edellä mainittujen esimerkkien kaltaisissa tapauksissa tarpeen korostaa, todennäköisesti myös teon suunnitelmallisuuden puutteen ja poikkeuksellisuuden painottamisen vuoksi.

Myös tekijäprofiilissa käsittelemäni miehistä koostuvien ryyppyporukoiden keskuudessa usein vallitseva tarve säilyttää kasvot tai suojella omaa kunniaa on mahdollinen taustavaikuttaja kimpaantumista korostavien kertomusten taustalla. Se ei kuitenkaan ilmene suoraan tekijöiden kertomuksista ja sitä voi vain epäillä syyksi joidenkin muita selityksiä korostavien kertomusten taustalla, sillä ei voida olla täysin varmoja onko tekijä esimerkiksi todella suuttunut ”sopimattomasta käytöksestä”, vai onko se omaa tekoa lieventävä tapa ilmaista, että loukkaus tai häirintä oli uhka tekijän imagolle tai kunnialle.

Uhrin sopimattomassa käytöksessä tai loukkauksessa kerrottuna syynä teolle on myös neutralisaatioselityksen piirteitä. Kuten kriminologiset selitysmallit yleensäkin, mitään yhtä syytä yksittäisen tapauksen taustalla ei voida varmasti tavoittaa, mutta joitakin mahdollisuuksia yleisestä mentaliteetista tekojen taustalla voidaan esittää. Vaikka loukkauksista suuttuminen ja hyvityksen hakeminen omatoimisesti on universaali rikosselitysmalli, ”kimpaantumisen” seuraukset ja väkivallan aste, jolla hyvitystä oltiin valmiita hakemaan ovat rauhankriisin välittömissä alkumainingeissa olleet Jyväskylässäkin poikkeuksellisen voimakkaat. Ilman asetta tehtyjen, lievien pahoinpitelyiden yliedustus vuoteen 1950 mennessä tukee tätä tulkintaa.

3.5 Itsepuolustus ja pelko

Miehellä oli ollut pitkään riitaa vaimonsa veljen kanssa. Vaimo oli kuulustelun mukaan useaan otteeseen kuullut, kuinka veli oli sanonut ”kuulan ratkaisevan meidän välit”. Kerran markkinoilla miehet olivat kuitenkin kohdanneet ja todistajien läsnä ollessa vannoneet lopettavansa vihanpidon. Sovintoa siirryttiin juhlimaan kaverin halkovajaan väkijuomien voimin. Ilta päättyi siihen, että vaimon veli sai maassa maatessaan metrin halosta kolme tappavaa iskua päähänsä.⁸⁹

⁸⁸ Kivivuori 2006, 308.

⁸⁹ N:o 539. N:o 1684/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

Juhlaseurueelle tulee erimielisyyksiä autonkuljettajan palkkion maksamisesta. Yksi kokee kuljettajan maksuvaatimukset uhkaavina ja yrittää lyödä tätä puntarilla, mutta muut estävät häntä. Tilanne näyttää jo rauenneen, kun myöhemmin pimeällä pihamaalla sama mies iskee kuljettajaa päähän kirveen hamarapuolella.⁹⁰

Itsepuolustus on yleinen neutralisaatioteorian ja konfliktiteorian mukaisia rikosselityksiä sisältävä tutkimuspöytäkirjoissa esiin noussut kerrottu motiivi. Ensimmäisessä edellä kuvatussa tapauksessa vaimon veli oli sovinnosta huolimatta humalassa rai-vostunut ja hyökännyt lankomiehensä kimppuun. Tämä oli lyönyt vastaan, ja kun hyökkääjä oli kaatunut maahan, hän otti metrinmittaisen halon ja iski nyt maassa ma-kaavaa miestä kolme kertaa päähän. Kertoessaan tapauksesta tekijä kertoi, että oli lyö-nyt vaimonsa veljeä itsepuolustukseksi, ja oli peloissaan, että tämä nousisi takaisin ylös ja hyökkäisi uudelleen. Hän kertoo olleensa ”sellaisessa mielentilassa, ettei voi-nut mieltään malttaa”, niin raivoissaan, ettei tiennyt, mitä tapahtuu ja ”havahtuneensa todellisuuteen” vasta kun muut ottivat hänet kiinni ja riistivät häneltä halon. Hän ker-too, ettei kiihtyneessä mielentilassa pystynyt harkitsemaan tekojensa seurauksia. Hän vetoaa myös uhrin tunnetusti kiivaaseen ja väkivaltaiseen luonteeseen, tämä olisi var-masti surmannut tekijän, jos olisi päässyt nousemaan ylös. Tekijän oli ”pelossa” pakko käyttää lyömäasetta, koska uhri oli paljon häntä itseään vahvempi.⁹¹ Myös toisessa esimerkissä kirveellä autonkuljettajaa iskenyt mies vetosi pelkoon, pimeyteen ja hu-malatilán aiheuttamaan virhearvioon. Hän vakuuttaa yrittäneensä vain pelotella.⁹²

Selitys sisältää useita elementtejä, joita olen edellisessä kappaleessa käsitellyt, kuten teon, oman vastuun ja uhrin neutralisaatiota, alkoholin aiheuttamaa kognitiivisten toi-mintojen heikkenemistä ja sosiaalisen ongelman ratkaisemista väkivallalla. Tässä ta-pauksessa erottavia tekijöitä on kuitenkin kertojan painotus hänen kokemassaan pe-lossa uhria kohtaan ja itsepuolustuksen tarpeen korostaminen, vaikka vaikuttaakin, että tekijä tiedostaa tehneensä ylilyönnin korostaessaan poikkeuksellista mielen-tilaansa. Kokonaisuudessaan 16 tapauksen selitykset sisältävät jossain muodossa itse-puolustuksen ja pelon merkitystä väkivaltarikokselle. Edellinen tapaus on merkittävä siksi, että toisin kuin useissa muissa tapauksissa, voidaan varmentaa, että tekijällä on ollut hyvä syy pelätä uhria, kun peilataan hänen kuvaustaan todistajanlausuntoihin uhrin lähipiiristä. Riippumatta siitä, onko pelko ollut todellista vai ainoastaan tekoa neutralisoiva selitys itselleen tai poliisille, sitä on sen yleisyyden vuoksi tarkasteltava

⁹⁰ N:o 642. RP. N:o 1936/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁹¹ N:o 539. N:o 1684/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

⁹² N:o 642. RP. N:o 1936/45. Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

samassa yhteydessä itsepuolustuksen kanssa. Pelko on selityksissä useimmiten syy omalle irrationaaliselle, harkitsemattomalle käytökselle tekotilanteessa, tapa neutralisoida uhria assosioimalla osa vastuusta tämän uhkaavaan käytökseen tai perustelu itsepuolustuksen tarpeelle. Vaikka pelko on yleinen tunne, useimmista tapauksista ei ilmene, oliko pelko todellista, vai onko sitä käytetty humalatilán tavoin vastuunvälttelynä yhdistämällä oma rikoskäyttäytyminen normaalista poikkeavaan, hallitsemattomaan mielentilaan.

Itsepuolustuksen käyttäminen selityksenä kertoo tekijöiden mielensisällöistä joko sen, että sitä pidettiin hyväksyttävämpänä selityksenä väkivallalle ja se oli mahdollisesti edullisempi selitys poliisikuulustelussa, tai sen, että se koettiin konfliktitilanteissa henkilökohtaisesti oikeutetuksi syyksi käyttää voimaa. Hätävarjelu on varmasti ajan-kohtanakin tunnettu vastuuvapautusperuste, joten sen korostamisella on myös vahva juridinen perustelu⁹³. Sama vakavamman väkivallan legitimaatio on joka tapauksessa havaittavissa, sillä samoin kuin kimpaantumista käsittelevissä selityskokonaisuuksissa, vuonna 1945 oltiin valmiita käyttämään teräasetta itsepuolustukseen ja sitä on pidetty jossain määrin oikeutettuna ja mahdollisesti tekoa lieventävänä asianhaarana. Halua esittää tilanteet itselleen edullisella tavalla poliisikuulusteluissa ei voida sitoa tiettyyn aikaan ja paikkaan edes vuosien 1945 ja 1950 vertailussa, mutta on selvää, että puukon kantaminen ja käyttö itsepuolustukseen oli joissakin rauhankriisin alkuvaiheiden mielensisällöissä hyväksyttävää

⁹³ Rikoslaki 39/1889, 4. luku 4§.

4 PÄÄTÄNTÖ

Vuosina 1945 ja 1950 väkivaltarikoksiin syyllistyneiden yleisimmät kerrotut motiivit olivat humalatila, kimpaantuminen, itsepuolustus ja pelko. Nämä selitykset olivat usein vuorovaikutuksessa keskenään. Ne esimerkiksi toimivat toistensa perusteluina eri suhteessa, esimerkiksi suuttuminen tai liian kova itsepuolustus saattoi johtua humalatilasta.

Tekijöiden mentaliteettia motiivien kertomiseen liittyen ei voida aineiston valossa tarkastella ilman, että otetaan huomioon mielensisällöt, jotka vaikuttivat siihen, miten kuulusteluissa haluttiin maalata tilanteista itselleen mahdollisimman edullinen kuva. Tämä on havaittavissa käytännössä kaikissa tapauksissa, vaikka teot lähes poikkeuksetta myönnettiin. Yleisimmät rikoksia, vastuuta tai uhria neutralisoivat selitykset olivat nimenomaan oma poikkeuksellinen mielentila humalatila, pelko tai uhrin provosointi. Vaikuttaa siltä, että yleistä tekijöille oli halu painottaa teon suunnitelmattomuutta, oman käytöksen puitteissa poikkeuksellisuutta ja mahdollista tilannekohtaista perusteltua oikeutusta.

Alkoholinkäyttö oli lähes poikkeuksetta rikostilanteiden syntymistä ja rikosten tekemistä mahdollistava seikka molempina tarkasteltavina vuosina. Suurin osa tapausten olosuhteista, tapahtumapaikoista ja itse rikollisista teoista liittyy jollain tapaa alkoholin juomiseen, sen saatavuuteen tai sen nautintapaikkojen ja niiden ympäristöihin. Valtakunnallisen alkoholinkäytön lisääntymisen syinä olivat pula-ajan väkeviin juomiin keskittynyt tuotanto, sotavuosien menetystä purkava riehakkaan juhлива ilma-piiri ja kasvanut tarve etäännyttää itseään tunteistaan kemiallisesti. Näiden mahdollisesta yhteisvaikutuksesta syntyvä alkoholikulutuksen piikki oli kaikenkattava, alati läsnä oleva taustavaikutuskokonaisuus myös jyvaskyläläisen väkivaltarikollisuuden yleistymisen taustalla.

Vaikka Jyväskylä on valtakunnallisesti etenkin väkivaltarikollisuuden osalta poikkeuksellisen rauhallinen kaupunki, on selvää, että sodanjälkeinen vakavan väkivaltarikollisuuden yleistymisen koski sitäkin. Vaikka selitystyyppit jakautuivat määrällisesti melko tasaisesti vuosien 1945 ja vuosien 1950 välillä, vaikuttaa siltä, että samoista syistä oltiin valmiita käyttämään vakavampaa väkivaltaa vuonna 1945 rauhankriisin välittömissä alkumainingeissa. Tästä kertoo räikeä ero puukotusten määrän putoamisessa vuoteen 1950 mennessä, vaikka selitystyyppien määrä on suhteellisen tasainen vuosia vertaillessa. Sekä suuttumisen, pelon, että koetun itsepuolustustarpeen vuoksi oltiin vuonna -45 huomattavasti valmiimpia turvautumaan teräaseeseen. Paljon vakavammat toimet tilanteiden ratkaisemiseksi vaikuttivat olleen tekijöiden mielensisällöissä oikeutettuja samankaltaisissa tilanteissa tekohetkellä. Kun otetaan huomioon väkivaltarikollisuuden voimakas yleiskasvu sotaa edeltävältä ajalta, on perusteltua assosoida ilmiö ainakin osin yhteiskunnassa esiintyneeseen riehakkaaseen, menetettyä aikaa takaisinottavaan ja katkeruutta ja vihaa purkavaan mentaaliseen ilmapiiriin, jolle päättyneen sodan ja alkavan rauhankriisin suuri murrosvaihe oli luonut otolliset olosuhteet.

ALKUPERÄISLÄHTEET

Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1945). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

Jyväskylän poliisilaitos. Rikososaston pöytäkirjat (1950). Jyväskylän Kansallisarkiston kokoelma.

TUTKIMUSKIRJALLISUS

Bertrand, R. (2019). *Where the Devil Stands: A Microhistorical Reading of Empires as Multiple Moral Worlds (Manila–Mexico, 1577–1580)*. Past & Present Volume 242. Oxford Academic.

Eilola, J. (2003). *Rajapinnoilla: Sallitun ja kielletyn määrittelemisen 1600-luvun jälkipuoliskon noituus- ja taikuustapauksissa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Forsström, S. (1996.) *Laittomuuden laitatiellä : rikos Suomessa 1500-luvulta nykypäiviin*. Helsingin Yliopisto.

Holmila, A. Mikkonen, S. (2015). *Suomi sodan jälkeen : pelon, katkeruuden ja toivon vuodet 1944-1949*. Atena.

Jyväskylän kaupunki & Nummela, I. (Toim.) (1997). *Jyväskylän kirja: Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle*. Jyväskylän kaupunki.

Karonen, P. (1997). *Rikollisuus*. Kirjan osa. Teoksessa *Jyväskylän kirja: Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle*. Toim. Ilkka Nummela. Jyväskylän kaupunki.

Karonen, P. (2006). *Johdanto: Kun rauha tuo omat ongelmansa*. Teoksessa *Kun sota on ohi : sodista selviytymisen ongelmia ja niiden ratkaisumalleja 1900-luvulla*. Toim. Petri Karonen ja Kerttu Tarjamo. SKS.

Karonen, P. (2015). *Suomi vuonna yksi: Sodasta rauhaan siirtyminen valtakunnallisena ongelmana*. Teoksessa *Rauhaton rauha: Suomalaiset ja sodan päättymisen 1944-1950*. Toim. Ville Kivimäki ja Kirsi-Maria Hytönen. Vastapaino.

Karonen, P. Tarjamo, K. (Toim.) (2006). *Kun sota on ohi : sodista selviytymisen ongelmia ja niiden ratkaisumalleja 1900-luvulla*. SKS.

Kirves, J. (2015) Elämä omiin käsiin: Traumoista selviytymiseen. Teoksessa *Rauhaton rauha: Suomalaiset ja sodan päättyminen 1944-1950*. Toim. Ville Kivimäki ja Kirsi-Maria Hytönen. Vastapaino.

Kivimäki, V. & Hytönen K-M (toim). (2015). *Rauhaton rauha: Suomalaiset ja sodan päättyminen 1944-1950*. Vastapaino.

Kivimäki, V. (2015) Uusi Suomi: Sotasukupolvi ja sodanjälkeinen aika. Teoksessa *Rauhaton rauha: Suomalaiset ja sodan päättyminen 1944-1950*. Toim. Ville Kivimäki ja Kirsi-Maria Hytönen. Vastapaino.

Kivimäki, V., Hytönen K-M. ja Karonen, P. (2015). Ennen huomispäivää: Toisen maailmansodan päättyminen Suomessa ja Euroopassa. Teoksessa *Rauhaton rauha: Suomalaiset ja sodan päättyminen 1944-1950*. Toim. Ville Kivimäki ja Kirsi-Maria Hytönen. Vastapaino.

Kivivuori, J. (2006). Rikollisuuden syyt. Nemo.

Koskivirta, A., Eilola, J., & Lindman, S. (2017). Historiantutkimuksen etiikka. Gaudeamus.

Malinen, A. (2015). Kodittomuutta ja kotien rauhaa: Kaupunkilaisten asuinolot. Teoksessa *Rauhaton rauha: Suomalaiset ja sodan päättyminen 1944-1950*. Toim. Ville Kivimäki ja Kirsi-Maria Hytönen. Vastapaino.

Malinen, A. Tamminen, T. (2017). Jälleenrakentajien lapset: Sotienjälkeinen Suomi lapsen silmin. Gaudeamus.

Matikainen, O. Eilola, J. Rikos Historiassa. (2000). Jyväskylän historiallinen yhdistys.

Paakkunainen, K. (Toim.) (2012). Suomalaisen politiikan murroksia ja muutoksia. Poliitiikan ja talouden laitos.

Palviainen, R. (1997) Asuminen. Teoksessa *Jyväskylän kirja: Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle*. Toim. Ilkka Nummela. Jyväskylän kaupunki.

Puoskari, P. (2012). Suomen talouspolitiikan ja työmarkkinamallin murrokset sotakorvauksista kilpailuyhteiskuntaan. Teoksessa *Suomalaisen politiikan murroksia ja muutoksia*. Toim. Kari Paakkunainen. Poliitiikan ja talouden laitos.

Siikala, A-L. (2019). Suomalainen samanismi: Mielikuvien historiaa. SKS.

Sirén, R. (2000). Pahoinpitelyrikollisuus 1950-1997 : kehityspiirteitä ja kehitystä selittäviä tekijöitä. Edita.

Suomen kansantietouden tutkijain seura, Pöysä, J., et. al. (2010). Vaeltavat metodit. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. Tiedekirja [jakaja].

Tarjamo, K. (2006). Kansakunnan tulevaisuutta pelastamassa: Viranomaisten keskustelu rikollisuudesta 1940- ja 1950-luvun Suomessa. Teoksessa *Kun sota on ohi : sodista selviytymisen ongelmia ja niiden ratkaisumalleja 1900-luvulla*. Toim. Petri Karonen ja Kerttu Tarjamo. SKS.

Väyrynen, T. (2006). Valtioiden sisäiset konfliktit ja rauhaanpalaamisen ongelmat: Rauhantutkimuksen teoreettiset ja eettiset lähtökohdat. Teoksessa *Kun sota on ohi : sodista selviytymisen ongelmia ja niiden ratkaisumalleja 1900-luvulla*. Toim. Petri Karonen ja Kerttu Tarjamo. SKS.

VERKKOLÄHTEET

Rikoslaki 19.12.1889/39. Verkkosivu. Finlex.fi.